

KRIMINALITETA V OBČINAH OB SCHENGENSKI MEJI

ROK HACIN

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija.
E-pošta: rok.hacin@fvv.uni-mb.si

Povzetek V prispevku se osredotočamo na analizo kriminalitete v 32 občinah ob schengenski meji v obdobju 2010–2019. Rezultati analize statističnih podatkov policije o zaznani kriminaliteti so pokazale, da kazniva dejanja (KD) zoper premoženje predstavljajo najpogostejšo obliko kriminalitete v občinah ob schengenski meji, sledijo ponarejanje listin, grožnja, prepovedano prehajanje meja ali ozemlja države, ponareditev ali uničenje poslovnih listin ter lahka telesna poškodba. V analiziranem obdobju se je znatno povečalo število KD zoper javni red in mir (predvsem KD prepovedano prehajanje meja ali državnega ozemlja), kar pripisujemo (vsaj deloma) migrantski krizi v zadnjih letih. Tovrstne oblike KD so se v obdobju 2010–2019 povečale predvsem v občinah Brežice, Cirkulane, Ilirska Bistrica, Krško, Podlehnik, Razkrižje in Šentjernej. Gledano celostno število KD podobno kot drugje v Sloveniji narašča z velikostjo občine in številom prebivalstva v občini.

Ključne besede:

kriminaliteta,
stopnja
kriminalitete,
občine,
schengenska
meja,
Slovenija.

CRIME IN MUNICIPALITIES AT THE SCHENGEN BORDER

ROK HACIN

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia.
E-mail: rok.hacin@fvv.uni-mb.si

Abstract The paper focuses on the crime analysis in the 32 municipalities at the Schengen border in the period 2010–2019. The results of the analysis of police crime statistics show that crimes against property present the most frequent form of crime in municipalities at the Schengen border, followed by forgery of documents, threat, the prohibited crossing of the state border or territory, counterfeiting or destruction of business documents, and minor bodily injury. In the analysed period, the number of crimes against public order and peace increased significantly (especially number of crimes of the prohibited crossing of the state border or territory), which can be [at least partially] attributed to the migrant crisis in recent years. In the period 2010–2019, these forms of crime increased mainly in the following municipalities Brežice, Cirkulane, Ilirska Bistrica, Krško, Podlehnik, Razkrižje and Šentjernej. Overall, the number of crimes, similarly as elsewhere in Slovenia, increases with the size of the municipality and the number of population in the municipality.

Keywords:

crime,
crime
rate,
municipalities,
Schengen
border,
Slovenia.

1 Uvod

Varovanje državne meje v Sloveniji izvaja policija in je usmerjeno v tri glavne segmente: 1) kontrola gibanja oseb na in ob državni meji, 2) drugo operativno-tehnično delovanje ob meji in v obmejnem območju in 3) operativno-tehnično delovanje v notranjosti. V letu 2007 je Slovenija na svoji južni meji s Hrvaško vzpostavila [zunanjo] schengensko mejo (Gorenak in Hrženjak, 2011; Policija, Ministrstvo za notranje zadeve, 2020). Schengensko mejo lahko opredelimo kot sinonim za vizijo prostega gibanja v Evropi brez nadzora notranjih meja, ki omogoča prost pretok prebivalstva in blaga (Gašperlin, 2006; Sodna praksa, 2017). Z vzpostavitvijo schengenske meje na slovenski južni meji je bil vzpostavljen poostren nadzor zunanje meje, temeljitejše mejne kontrole in boljše varovanje meje izven mejnih prehodov z namenom ustavitve nezakonitega priseljevanja, tihotapljenja drog, trgovine z ljudmi in drugih oblik čezmejne kriminalitete (Policija, Ministrstvo za notranje zadeve, 2020). V letu 2015 je bila zaradi pritiska migrantov na slovensko južno (schengensko) mejo na odseku 135 kilometrov postavljena bodeča žica, z namenom preprečevanja ilegalnih prehodov državne meje (Meško, Hacin, Pirnat in Eman, 2018). Hkrati so bila Slovenski vojski podeljena pooblastila,¹ ki so ji omogočila napotitev vojakov na mejo, kjer so skupaj s policisti izvajali poostren nadzor državne meje (Sotlar in Tominc, 2016).

2 Kriminaliteta v občinah ob schengenski meji

Schengenska meja v Sloveniji poteka skozi 32 občin od Piranskega zaliva do meje z Madžarsko. Občine se medsebojno razlikujejo po velikosti, številu prebivalstva in statusu (Mestni občini Koper in Novo mesto). V teh občinah je v letu 2019 živelo 30.3657 prebivalcev, kar je predstavljalo 14,5 % slovenskega prebivalstva (Statistični urad Republike Slovenije [SURS], 2020). Statistični podatki o kriminaliteti kažejo, da policija na letni ravni obravnava od 10 do 15 % vseh kaznivih dejanj (v nadaljevanju KD) v 32 občinah ob schengenski meji (Generalna policijska uprava, 2020). Študija o kriminaliteti v občinah ob schengenski meji temelji na analizi policijske statistike o obravnavanih KD² za obdobje 2010–2019. Število kaznivih dejanj in stopnje kriminalitete za posamezno občino ob schengenski meji so prikazani v tabeli 1.

¹ Zakon o dopolnitvi Zakona o obrambi (ZObr-E), Uradni list RS, št. 95/15.

² Podatki o kriminaliteti zajemajo število kaznivih dejanj, ki jih je zaznala Policija v obdobju 2010–2019 in se razlikuje od števila preiskanih kaznivih dejanj (Generalna policijska uprava, 2020).

Gledano celostno je število obravnavanih KD v Sloveniji upadlo z 89.999 v letu 2010 na 55.026 v letu 2019. V istem obdobju je skupno število KD v občinah ob schengenski meji upadlo z 10.562 v letu 2010 na 8.405 v letu 2019. Kriminaliteta je narasla v občinah Cirkulane, Krško, Loški Potok, Metlika, Novo mesto, Podlehnik, Razkrižje, Središče ob Dravi, Šentjernej in Videm, v občinah Bistrica ob Sotli in Kostel se število KD ni spremenilo, medtem ko je v ostalih občinah kriminaliteta upadla. Premoženjska kriminaliteta (tatvina, velika tatvina in goljufija) je predstavljala najpogostejšo obliko kriminalitete v večini občin z izjemo: 1) Brežic, Podlehnik in Žetale, kjer je prevladovalo ponarejanje listin, 2) Cirkulan, Ilirske Bistrice, Osilnice, Razkrižja in Zavrč, kjer je prevladovalo prepovedano prehajanje meje ali ozemlja države, 3) Gorišnice, kjer so prevladovala KD, povezana z neupravičeno proizvodnjo in prometom s prepovedanimi drogami, 4) Loškega Potoka, kjer so kršitve temeljnih pravic delavcev predstavljale najpogostejšo obliko KD, in 5) Rogatca, kjer je najpogostejšo obliko kriminalitete predstavljalo nasilje v družini.

Stopnja kriminalitete je v Sloveniji upadla s 439,2 v letu 2010 na 262,8 v letu 2019. V istem obdobju je povprečna stopnja kriminalitete v občinah ob schengenski meji upadla s 344,6 v letu 2010 na 276,8 v letu 2019. V obravnavanem obdobju je stopnja kriminalitete narasla v občinah Bistrica ob Sotli, Cirkulane, Kostel, Krško, Loški Potok, Metlika, Podlehnik, Razkrižje, Središče ob Dravi in Videm, medtem ko je v ostalih občinah upadla. Povprečna stopnja kriminalitete za 32 občin ob schengenski meji je bila v obdobju 2010–2017 pod povprečno stopnjo kriminalitete v Sloveniji, v letih 2018 in 2019 pa jo je preseгла. V obdobju 2010–2019 so stopnje kriminalitete v naslednjih občinah ob schengenski meji [vsaj enkrat] presegle povprečno stopnjo kriminalitete v Sloveniji: Brežice, Cirkulane, Črnomelj, Hrpelje-Kozina, Ilirska Bistrica, Kočevje, Koper, Kostel, Krško, Lendava, Loški Potok, Metlika, Novo mesto, Osilnica, Piran, Podlehnik in Žetale.

V tabeli 2 so prikazane najpogostejše oblike kriminalitete v obdobju 2010–2019 v občinah ob schengenski meji. Večina najpogostejših oblik KD (tatvina, velika tatvina, poškodovanje tuje stvari, goljufija in zatajitev) spada med premoženjsko kriminaliteto, sledijo ponarejanje listin, grožnja, prepovedano prehajanje meja ali ozemlja države, ponareditev ali uničenje poslovnih listin ter lahka telesna poškodba. Večina izbranih oblik kriminalitete je v obdobju 2010–2019 upadla, z izjemo zatajitve, ponareditve ali uničenje poslovnih listin ter prepovedanega prehajanja meja ali ozemlja države.

Tabela 1: Kazniva dejanja in stopnje kriminalitete v občinah ob schengenski meji v obdobju 2010–2019

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	KD/Stk.*	KD/Stk.	KD/Stk.	KD/Stk.	KD/Stk.	KD/Stk.	KD/Stk.	KD/Stk.	KD/Stk.	KD/Stk.
Bistrica ob Sotli	12/84,2	8/55,9	9/63,8	10/71,0	12/86,8	9/65,5	5/36,5	6/44,4	16/118,5	12/90,0
Brežice	1.068/439,5	915/347,2	1.212/498,7	1.156/475,5	1.053/434,6	805/332,3	505/208,5	589/243,9	666/276,5	741/306,7
Cirkulane	22/95,9	33/143,9	38/165,4	25/108,6	23/98,5	23/99,5	11/47,8	22/94,4	26/110,7	47/198,9
Črenšovci	55/131,8	54/130,2	44/107,1	110/273,5	42/104,2	58/145,4	46/115,6	49/123,9	50/126,3	47/118,7
Črnomelj	533/361,9	399/270,5	419/285,2	532/362,9	503/344,9	298/205,2	364/252,8	359/250,9	400/279,9	411/287,3
Gorišnica	73/181,4	43/106,6	34/84,1	55/136,3	48/120,9	43/108,3	30/75,3	45/112,7	34/83,9	55/134,2
Hrpelje-Kozina	268/640,1	113/265,5	124/289,3	143/334,4	252/590,4	102/243,3	80/183,1	85/193,7	135/305,0	131/288,9
Iirska Bistrica	290/208,3	279/200,2	300/216,7	229/165,2	316/229,4	218/159,5	186/137,5	847/630,6	285/214,1	268/201,7
Kočevje	674/407,3	543/329,1	695/422,8	719/441,0	676/420,3	555/345,3	602/377,1	563/355,8	757/482,7	597/380,5
Koper	2.149/408,9	2.392/452,9	2.293/431,4	2.144/399,7	2.208/406,7	1.675/328,1	1.423/278,3	1.680/325,3	1.549/298,9	1.372/261,1
Kost. na Krki**	40/165,2	52/215,7	722/298,0	552/227,8	45/185,4	43/176,2	23/95,3	27/110,6	33/135,7	33/134,9
Kostel	27/408,5	21/322,5	10/155,8	21/323,1	24/371,5	13/202,2	11/172,1	14/219,8	9/138,9	27/419,9
Krško	611/236,5	903/350,5	900/346,3	1.087/417,3	647/250,5	656/253,9	1.022/393,9	533/206,6	1.242/480,6	793/303,6
Lendava	348/313,9	444/404,4	398/365,8	461432,1/	402/379,2	441/417,7	351/333,7	283/271,2	293/281,5	281/268,5
Ljutomer	229/193,9	201/170,8	245/208,8	203/174,9	220/189,9	240/208,5	147/128,5	140/123,3	198/174,8	145/128,7
Loška dolina	31/78,9	22/56,3	32/82,3	40/103,0	32/82,9	18/46,5	21/54,3	21/55,1	24/64,2	26/68,5
Loški Potok	22/110,7	14/71,1	17/87,1	12/62,1	22/116,8	11/58,7	9/48,5	6/32,4	14/76,5	49/270,7
Metlika	182/216,0	215/255,5	255/304,1	235/279,9	224/266,8	176/209,6	102/122,1	134/160,3	202/242,1	257/306,1
Novo mesto	1.674/462,7	1.684/464,6	2.217/609,1	2.366/651,4	1.889/521,8	1.465/403,1	844/231,4	1.322/362,8	1.481/402,8	1.718/460,8
Ormož	248/195,6	244/193,6	293/233,3	177/141,5	195/156,9	128/103,2	188/152,9	115/94,4	124/102,7	152/127,0
Osilnica	9/222,8	5/125,3	4/96,9	3/77,7	3/80,2	4/106,9	4/108,1	23/623,3	7/191,8	3/81,9
Piran	986/553,5	983/555,8	1098/621,2	978/546,5	875/492,0	563/315,3	687/385,5	741/419,4	721/409,4	602/340,3
Podčetrtek	63/189,4	125/375,9	50/149,7	77/231,4	59/178,1	52/155,4	28/84,3	19/56,9	26/76,3	32/93,2
Podlehnik	45/236,9	41/218,6	63/331,8	38/204,9	36/195,9	20/110,4	46/254,1	64/341,2	63/338,3	95/530,7
Razkrižje	12/88,8	13/95,9	10/74,5	12/89,8	7/54,4	14/107,6	7/54,1	8/62,5	8/62,8	25/197,0

Rogaška Slatina	246/222,4	272/246,6	288/261,3	217/196,4	430/390,3	186/169,1	198/179,2	145/131,5	187/168,9	179/160,8
Rogatec	44/139,2	50/159,5	42/133,4	35/111,7	46/147,3	32/103,4	25/81,1	36/177,8	32/105,0	43/138,9
Središče ob Dravi	22/103,1	86/403,2	18/84,7	81/398,8	22/106,7	15/73,7	26/128,1	13/65,1	9/45,7	25/128,1
Šentjernej	136/201,2	170/247,7	225/326,2	222/319,9	140/201,1	137/196,5	143/203,8	146/205,4	122/171,7	140/195,6
Videm	62/110,1	112/199,8	131/232,1	147/263,4	127/230,9	63/115,2	59/106,8	87/157,4	123/220,9	65/116,3
Zavrč	49/304,5	33/201,5	54/315,1	42/233,1	52/296,3	53/308,7	11/61,9	6/33,3	9/56,1	15/97,8
Žetale	332/2481,3	305/2286,4	154/1144,9	186/1383,9	228/1707,9	177/1353,2	80/620,6	46/355,2	17/130,7	19/146,5

Vir: Generalna policijska uprava, 2020.

* Stopnja kriminalitete.

** Kostanjevica na Krki.

Tabela 2: 10 najpogostejših oblik kriminalitete v občinah ob schengenski meji v obdobju 2010–2019

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zatajitev	146	150	189	184	182	166	121	154	189	190
Lahka telesna poškodba	216	196	249	177	163	163	131	128	201	199
Ponareditev ali uničenje poslovnih listin	37	63	82	20	12	4	17	68	438	249
Prepovedano prehajanje meje ali ozemlja države	46	149	92	35	16	37	31	57	143	266
Grožnja	614	552	316	84	71	65	223	199	298	301
Ponarejanje listin	713	714	741	752	685	543	389	429	416	352
Goljufija	551	429	552	590	636	444	323	320	482	451
Poškodovanje tuje stvari	464	512	627	526	428	358	313	438	455	459
Velika tatvina	1.509	1.713	1.753	2.034	1.648	1.182	1.068	1.165	1.187	1.247
Tatvina	2.588	2.676	3.564	3.577	2.988	2.366	1.963	2.028	2.299	2.213
KD v občinah na schengenski meji – SKUPAJ	10.562	10.774	11.744	11.818	10.858	8.293	7.284	8.174	8.862	8.405
Slovenija	89.999	89.291	92.588	94.355	87.849	69.575	61.746	58.295	56.552	55.026

3 Zaključek

Ugotovitve so pokazale, da število KD v občinah ob schengenski meji, podobno kot drugje po Sloveniji, upada. KD zoper premoženje so predstavljala najpogostejšo obliko kriminalitete. Sledijo jim KD zoper pravni promet (najpogostejšo obliko so predstavljala KD ponarejanja listin, vendar jih je bila večina zaznana le v dveh občinah – Brežice in Žetale). Deleža KD zoper gospodarstvo (ponareditev ali uničenje poslovnih listin) in KD zoper življenje in telo sta v skladu z nacionalnim povprečjem kriminalitete (v letu 2019 je delež lahkih telesnih poškodb predstavljal 2,4 % vse kriminalitete v 32 občinah ob schengenski meji, medtem ko je na nacionalni ravni predstavljal 2,6 % vse kriminalitete). Predvidevamo, da je (vsaj deloma) zaradi migrantske krize v zadnjih letih prišlo do porasta KD zoper javni red in mir (prepovedano prehajanje meje ali državnega ozemlja) v občinah ob schengenski meji. Poudariti moramo, da je tovrstna oblika kriminalitete velikokrat del organizirane kriminalitete, v obliki organiziranih prevozov ali peš vodenja čez mejo. Tovrstne oblike KD so se v obdobju 2010–2019 povečale predvsem v občinah Brežice, Cirkulane, Ilirska Bistrica, Krško, Podlehnik, Razkrižje in Šentjernej (večina občin leži na glavnih »migrantskih poteh«). Zaradi migrantske problematike in preobremenjenosti policije je v zadnjih letih prišlo do samoorganiziranja državljanov v t. i. varde, katerih dejavnosti nemalokrat vodijo v kršenje javnega reda in miru.

Gledano celostno število KD narašča z velikostjo občine (predvsem na število prebivalstva), medtem ko analiza stopenj kriminalitete ni v celoti potrdila povezave med velikostjo občin in stopnjo kriminalitete. Nadalje se sama struktura kriminalitete spreminja in deloma razlikuje med občinami. Zaradi pomanjkanja podatkov ne moremo potrditi povezave med povečano dejavnostjo na meji, povezano z migrantsko krizo in spremembo v strukturi kriminalitete, z izjemo povečanja KD prepovedanega prehajanja meje ali državnega ozemlja. Opozoriti moramo na problem sivega polja pri analizi statistike kriminalitete, saj so viktimizacijske in samonaznanitvene študije pokazale, da veliki del KD ostane neprijavljen.

V prihodnje bi morali izvesti poglobljeno analizo kriminalitete (statistični podatki ter viktimizacijske in samonaznanitvene študije), ki bi vključevala tudi značilnosti povzročiteljev oziroma osumljencev kriminalitete ter žrtev kaznivih dejanj (zaradi nedostopnosti podatkov tovrstne analize niso bile opravljene). Hkrati pa bi morali analizirati, na kakšen način je bilo posamezno KD zaznano – ali ga je odkrila policija

sama ali so ga prijaviли prebivalci. Tovrstne analize bi nam omogočile vpogled v strukturo storilcev KD in pripravljenost prebivalcev za prijavo kriminalitete.

Literatura

- Gašperlin, M. (2006). Ali prav se piše Schengen ali schengen? *Varnost*, 54(4), 15–17.
- Generalna policijska uprava. (2020). *Kazniva dejanja 2010–2019*. Ljubljana: Generalna policijska uprava.
- Gorenak, V. in Hrzenjak, A. (2010). *Delo policistov ob schengenski meji – študija primera*. Pridobljeno na https://www.fvv.um.si/dv2010/zbornik/policijska_dejavnost/Gorenak_Hrzenjak.pdf
- Meško, G., Hacin, R., Pirnat, U. in Eman, K. (2018). Migration issues in Slovenia: Beyond the rhetoric of university-level criminology and crime prevention education for sustainable development. V H. Kury in S. Redo (ur.), *Refugees ad migrants in law and policy. Challenges and oppurtunities for global civic education* (str. 495–527). Cham: Springer.
- Policija, Ministrstvo za notranje zadeve. (2020). *Schengenska ureditev v Sloveniji*. Pridobljeno na <https://www.policija.si/index.php/component/content/article/190-mejne-zadeve-intujci/65165-slovenija-pet-let-v-schengenskem-obmoju>
- Sodna praksa. (2017). *Sklepni predlogi generalne pravobranilke Juliane Kokott predstavljeni 13. decembra 2017(1)*. Pridobljeno na <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=197747&pageIndex=0&dclang=SL&mode=req&dir=&occ=first&part=1>
- Sotlar, A. in Tominc, B. (2016). The changing functions of the police and armed forces (in extraordinary situations) in Slovenia. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 67(4), 326–338.
- Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (2020). *Prebivalstvo po starosti in spolu, občine, Slovenija, polletno*. Pridobljeno na https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/10_Dem_soc/10_Dem_soc__05_prebivalstvo__10_stevilo_preb__20_05C40_prebivalstvo_obcine/05C4002S.px/